

НОВІТНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

© О.О. Вашків, Л.П. Вашків, 2017

Поглиблення євроінтеграційних зв'язків України та подальше впровадження Болонських принципів у системі вітчизняної освіти вимагають переосмислення та перегляду навчально-методичного інструментарію та впровадження нових освітніх технологій, які зорієнтовані на формування конкурентного фахівця, спроможного ефективно діяти в умовах постіндустріальної економіки. Фахівця, що не лише обізнаний у питаннях теорії і практики, але й такого, що спроможний критично осмислювати назрілі проблемні питання, уміти творчо підходити до їх вирішення, інтегруючись таким чином у середовище і змінюючи його. «Бо розвинена нація – це не кількість хліба і штанів на душу населення, а здатність високоосвіченого, критично мислячого народу своєчасно виявляти і вирішувати суспільні проблеми, не породжуючи при цьому інших, ще жахливіших проблем» [1, с. 8].

Аналізуючи сучасну систему освіти в Україні можна з певністю говорити про те, що у своїй основі вона не зазнала суттєвих змін, властивих країнам з постіндустріальним характером економіки і традиційно продовжує фокусувати свою увагу на тому, аби «давати правильні, а почасти і єдині відповіді на ті чи ті питання. Це цілком справедливо, коли йдеться про точні науки, проте стосовно дисциплін соціального, зокрема й економічного характеру часто спрацьовує як обмежуючий чинник» [2, с. 192], позбавляючи майбутнього фахівця навичок критичного мислення та творчого підходу у вирішенні проблемних фахових питань. І як би це парадоксально не звучало, але сучасна вітчизняна система освіти є віддзеркаленням учорашнього дня. Натомість, потреби постіндустріального суспільства вимагають від фахівця не лише знань і механістичних умінь, але й здатності критично осмислювати назрілі проблеми, творчо підходити до їх подолання і з усією відповідальністю брати участь у творчій трансформації реальності, а отже, відчувати свою причетність і потрібність. «Інтеграція з середовищем, на відміну від адаптації, є суто людською діяльністю. Інтеграція – це результат здатності пристосувати себе до реальності плюс критична здатність робити вибір і трансформувати цю реальність» [3, с. 20].

Подолання назрілих проблем традиційного навчання, що опирається на аналітичне мислення, залишаючи поза увагою творче, можливе, почасти, за умови ширшого впровадження в університетську практику проблемно-орієнтованого навчання за одночасного скорочення наративу у навчальному процесі. Серед методик, які дозволяють це здійснити, є методики модерації та ситуаційного навчання.

Методика модерації [див.: 4; 5] є порівняно новою в системі проблемно-орієнтованого навчання. Вона опирається на більшість загальних і спеціальних навчальних закономірностей та принципів дидактики. У сучасному значенні під модерацією розуміють спеціальну технологію інтерактивного навчання у групі, завдяки якій навчальний процес у студентській аудиторії стає більш цілеспрямованим і структурованим. Техніка модерація дозволяє повною мірою реалізувати усі функції навчального процесу: освітню, виховну, розвивальну, ефективно поєднуючи при цьому низку навчальних методів і прийомів, здатних активізувати студентську аудиторію. Серед них: аналізу і синтезу, систематизації та класифікації, роботи у малих групах та індивідуальної роботи, зорієнтованість на результат і зворотний зв'язок, «мозковий штурм» та узагальнення, вербалізація та унаочнення, кластеризація і презентація тощо. Використання кожного з них не лише передбачає особисту відповідальність учасників за свої дії у досягненні спільного результату, але й орієнтоване на перенесення отриманих знань і навичок у повсякденну практику. Така специфіка модерації є надзвичайно важливою і актуальною, оскільки дозволяє не лише творчо підійти до вирішення означеної проблеми, але й мінімізувати розрив між отриманими теоретичними знаннями та практикою їх застосування.

Серед інших методик інтерактивного навчання у студентській аудиторії, які зорієнтовані на генерування творчих і нестандартних підходів до вирішення проблемних фахових питань, є методика ситуаційного навчання (кейс-метод) [див.: 2; 6]. «З гносеологічної точки зору ситуаційне навчання – метод активного навчання, внаслідок застосування якого досягається розуміння досліджуваного предмета, метод, який містить неоднозначне, імовірнісне знання, що виявляється при аналізі практичної ситуації» [6, с. 33]. При цьому завданням ситуаційної вправи є не стільки передача знань, скільки навчання здатності вирішувати нестандартні та унікальні ситуації, що виникають у реальному житті. Фокус кейс-методу зміщується з процесу передачі знань на формування навичок аналізу конкретної проблемної ситуації і прийняття відповідного рішення.

Ситуаційна вправа надає студенту можливість і обов'язок реалізувати свої творчі потенції, відчутти себе відкривачем і дослідником, що є однією із духовних потреб студентської молоді. Освітній досвід у вищій школі переконує у тому, що ситуаційна вправа дозволяє студентам займати активну позицію, генеруючи ідеї і фактично створюючи сам процес навчання. Студенти активно взаємодіють один з одним, несамохіль імітуючи реальність, самостійно формують комунікативні зв'язки, які їм допомагають їм у вирішенні проблемної ситуації. Навчальний процес набуває форми творчого пошуку, внаслідок якого студенти самостійно створюють певне узагальнене знання концептуального характеру.

Використання модерації та ситуаційних вправ, як і інших інтерактивних навчальних методик є на сьогодні актуальним і доволі перспективним напрямом трансформації навчального процесу – процесу формування конкурентного фахівця, здатного працювати і приймати відповідальні рішення в умовах постіндустріального суспільства. Представлені навчальні методики, попри усю свою позірну простоту, зорієнтовані на цілісність знань та можливість їх застосування, не виходячи за межі аудиторії.

1. Дем'янчук О. *Передмова перекладача українського видання* / О. Дем'янчук // Фрейре П. *Формування критичної свідомості*. – К. : Юніверс, 2003. – С. 5–8.
2. Вашиків О. П. *Кейс-метод як засіб активізації навчального процесу майбутніх економістів* / О.П. Вашиків, Л. П. Вашиків // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія : педагогіка*. – 2014. – № 1. – С. 192–196.
3. Фрейре П. *Формування критичної свідомості* / П. Фрейре. – К. : Юніверс, 2003. – 176 с.
4. Эдмюллер А, Вильгельм Т. *Модерация: искусство проведения заседаний, конференций, семинаров* / Пер. с нем. – М.: Изд-во «Омега-Л», 2007. – 119 с.
5. *Интерактивные методы подготовки менеджеров* / Л.Александрова, К.Рихтер, В.Лысков-Штрее и др. – М.: Изд-во «Димитрейд График Групп», 2002. – 304 с.
6. *Ситуаційна методика навчання: теорія і практика* / Упор. О. Сидоренко, В. Чуба. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с.